

Knút Nolsøe og Jens Bech á kræklingaflakanum í Funningsfirði

burum, sum fiskifrøðingar okkara meina eru skaðilgir fyri stovnarar.

Fer tað at ganga so væl, at avlop verður í rakstrinum, so skal ein ávis upphædd brukast til fiskaaling og kanningararbeiði. Knút Nolsøe sigur í hesum sambandi, at her stendur klárt og týðuligt, at vit skulu stuðla visindamonnunum, sum hava havt ómetaliga stóran mótgang øll hesi árinir teir hava roynt at bjarga fiskastovnunum.

Jan Bech á flakanum í Funningsfirði. Hann ætlað eisini at fara í gongd við kræklingaaling

Við teimum mongu royndarúrslitunum og stovnanini av felag var grundarlagið lagt undir so smátt at hugsa um at uppbyggja eina nýggja vinnu í Føroyum.

Atlantic Shellfish gjørdi tí eitt uppskot til eina royndaralistu, sum skuldi liggja í Kaldbaksfirði. Umsókn um loyvi at leggja eitt litið virki og gera byrging nærhendis Tiggjará í Kaldbaksfirði varð send myndugleikunum. Hetta var í 1977.

— Í dag — vit skriva 1980 — hevur felagið enn ikki fingið virkisloyvi. T.v.s. at her hevur eitt felag nú í meira enn trý ár ligið og biðað við gýtingarbyrging kræklingi til at kunna brúka hann í eina ætlaðari framleiðslu í Kaldbaksfirði. Knút Nolsøe er ikki sertið vónsvikin. Hann heldur tað vera logið atborðið av myndugleikunum at hava

drálað við at geva teimum virkisloyvi, tí felagið hevur havt bæði pening til bygging av virkinum og hevur sitið inni við øllum teimum neyðugu royndunum. Royndarúrslitini eru so umfatandi, at vit ikki kunnu fáa tilsvandi tilfar aðrastaðni.

Knút sigur viðari: — Vit eru druknaðir í skrivstovu- og pappirsvasi. Annarhvor maður, sum sigur seg hava við málið at gera, krevur projekt fyri fleiri milliónir. Líka mikið hvar tú hevur vent tær, so hevur verið spurt, um hetta er nakað, sum kann geva pengar.

— Tað eru okkara spari-pengar, vit vilja nýta. Vit vilja arbeiða biliga og við sjálvboðnari arbeiðsmegi og vilja fara í gongd við 1. royndarstigi beinanvegin.

Ongan pening uttan virkisloyvi

Viðari sigur Knút, at teir sóknast eftir loyvinum. — Tað visur seg, at fer ein til peningastovnarar og grunnarnar og spyr um møguleikar at fáa pening til slíkar alistar, verður ein bert spurður, um man hevur nakað pláss at leggja virkið á. Og tað hava vit ikki, tí myndugleikarnir hava enn ikki givið okkum virkisloyvi.

Málið um alistu í Kaldbaksfirði var fyrst hjá Tórshavnar kommunu, sum langt um leingi undirskrivaði ein sáttmála, men síðani hevur málið ligið hjá landsverkfæðinginum. Atlantic Shellfish hevur síðani verið í samband við landsstýrið fyri at fáa gongd á málið.

Nú bendir okkurt á, at gongd er komin á. Herfyri varð ein nevnd sett við umboðum fyri landsverkfæðingin, landsstýrið og fiskalarnar at gera endaligu fyrireikingarnar.

Goðar umstøður í Kaldbaksfirði

Umstøðurnar at leggja eina alistu í Kaldbaksfirði eru ógvuliga goðar. Fjørðurin er tiltikin fyri at vera æturkur, og umhvørvið er reint. Tiggjará, sum rennur út nærhendis, har stóin verður lögð, hevur tann frymum, at hon ikki tornar heilt, tá mestur turkur er. Eisini er upplandið omanfyri ána stórt og gott, soleiðis, at nógv og goð føði rennur út á sjógv til kræklingin.

Tað er í hesum sambandi rætt at nevna, at alistar skulu ikki leggjast beint út fyri eini á, men heldur millum tvær ár, soleiðis at áarføri og smeltivatn, tí kavi er í fjøllunum, ikki kemur í beinleiðis samband við sjálva alistuðina.

30—40 tons av kræklingi

Alistaðin umfatar eina byrging og síðani eitt virki á landi, har kræklingurin skal tilvirkast. Tvørtur um byrgingina verða skerastokkar lagdir. Síðani verða trossar hongdir í stókkarnar. Trossarnir eru triggjar metrar langir og skulu hanga beint undir vatnsskorpuni. Nú kann so alast eftir Mason-hattinum. Fyrsta byggistig umfatar 3600 trossar og kann hetta geva eina framleiðslu uppá millum 30 og 40 tons av kræklingi árliga.

Sjálv alistuðin var í 1977 mett til at kosta einar 800.000 kr., men nú er so biðað eftir virkisloyvi í 3 ár og er prisurin tí nakað omanfyri 1 mill. kr.

Skulanæmingar og onnur

Í samband við virkið, sum skal tilvirka kræklingin,

er eisini ætlanin at hava sonevndar royndarbrunnar til skeljadjór. Hetta er ætlað næmingum og øðrum, sum koma at vitja. Í hesum sambandi eigur eisini at verða nevnt, at meðan royndirnar hava verið gjørdar við kræklingi, hava skulanæmingar — serliga við HF-skeiðini — brúkt tilfar frá royndunum til at gera uppgávur. Hetta hevur verið gjørt í samarbeiði við Knút Nolsøe og Jákup Sverra Joensen, fiskifrøðing.

Tað almenna má stuðla

Uppá fyrispurning um tað nú ikki er uppá tíðina, at tað almenna stuðlar royndunum at ala krækling, sigur Knút Nolsøe, at teir øll hesi árinir eru farnir bæði gjølla og biliga fram og við sjálvboðnari hjálpi. Hetta fer at halda fram, men nú er uppá tíðina, at man fær hjálpið frá tí almenna.

Hann sigur viðari, at tað kortini ikki verða sett stórrí krøv enn so, enn at politikarnir og myndugleikarnir viðganga, at her er nakað, sum kann vera til gagn fyri samfelagið.

Ikki fyri at spinna gull

Vit spurdu at enda Knút, um hann sjálvur roknar við at fáa stóran vinning burtur úr alingini. Knút Nolsøe:

— Tað er ikki fyri at spinna gull, at eg havi havt so stóran áhuga fyri skeljadjórum. Hetta er nakað, sum eg saman við restini av familjuni og vinum gjøgnum nógv ár hava havt áhuga fyri og stuttleikað okkum við. Nú liggur nógv tilfar eftir okkum, og spell er, um tað skal fara fyri skeytið nu.

Kundi einsvæl verið Føroyar

Vit prenta her brot úr eini grein í norska blaðnum »Fammande» frá 1977, skrivað av Bernt Øhrn. Greinin langaði út eftir norsku myndugleikunum, tí teir ongan áhuga vistu møguleikunum at fara undir vinnu við at ala krækling — og so væl rakti Øhrn við síni skrivning — at hetta var ein orsök til, at almennur peningur varð settur í royndir at ala skeljadjór. Man greinin ikki hava okkurt at bera okkara egnu myndugleikum!

Bernt Øhrn visir á, hvussu nógv framleiðslan av kræklingi í m.a. Hollandi og Fraklandi er vaksin. T.d. øktu hálendingar framleiðsluna við meira enn 100.000 tons um frá 1953 til 1972. Og Øhrn skrivur:

»Når man vet, at det overfor nevnte tall drejer seg om god og næringsrik mat, som består af proteiner, vitaminer og mineraler, foresvever det meg at vårt norske bidrag på området — 30 tons — ikke bare beskriver et misforhold, men noe ganske mer alvorlig. Jeg mener at det til forveksling minner om en nesten skremmende likegyldighet når det gjelder udnyttelse av naturgitte ressurser og muligheter.

Bak produktionstillene ligger andre vesentlige detaljer. De representerer langt mer end god og næringsrik mat. De representerer gode, sikre arbeidsplasser, i en positiv industri. Bare ett enkelt av de firmaene som opererer i den danske Limfjorden har mer enn 200 ansatte. Bare eksportverdien av blåskjell (kræklingur) fra Danmark overstiger 100 millioner kroner! Jeg skulle anta at det finnes kommuner langs hele vår langstrakte kyst, som ville ønske slik industri velkommen.

Jeg ønsker ikke å så uberegtiget optimisme. La det være klart at ikke alle våre fjorder er like egnet i denne forbindelse. Men det er like klart, at mange er det. Svært mange. Men hvilke? Se det vet ingen. Havforskningsinstituttets forskere vet en hel del på det teoretiske plan om hvor mulighetene er gode, mindre gode o.s.v. Men jeg tror at bare praktiske forsøk flest mulig steder vil gi de helt riktige svarene. Men hvem vil investere i slike tilfells meget usikre »papirer»?

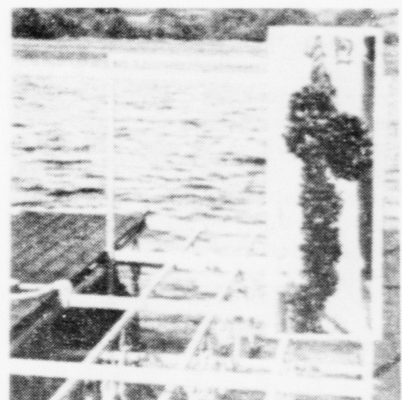
Noe av det mest positive ved blåskjell dyrking er det faktum, at man ikke tærer på ressurser. Man »skapere» nye. Man produserer mat på langt mere positiv måte enn ved noen annen form for produksjon av animalsk føde. Som f.eks. ved produksjon av svinekjøtt. Det kreves store mengder proteinrikt fôr for å oppnå en kilo kjøtt. Det samme gjør seg gjeldende for produksjon av laks og sjøørret.

Produksjon av blåskjell er rett og slett en »anvendelse av sjøvann som vekstmedium». Det er intet forbruk av fôr og heller intet forbruk av energi. Det som kreves er friskt sjøvann og intet annet. Og det har vi heldigvis mer av enn noe annet land, som det er naturlig å sammenligne oss med.

Det er klart at meningene om Norges sjanser på skjellmarkedet vil være delte. Også blant fagfolk. Men en ting er helt sikkert: Det er på høyt tid at vi alle lærer litt mer om ressursene vi har langs kysten vår, og at vit alle midler går inn for å verne kysten mot forurensning av enhver art. Strandbeltet er et av fremtidens viktigste spiskammer. I alle fall mere enn viktig nok til å ta med i vurderingene når det snakkes om å øke den meget omtalte »sjøbergingsgraden».

At enda sigur Øhrn, at tá talan er um kræklingaaling: »bør våre myndigheter vurdere mulighetene for visse subsidier i alle fall i startfasene».

Henda greinin er so beinrakin, at hon kundi einsvæl verið skrivað um Føroyar og føroysk viðurskiifti.

Frá royndunum í Skotlandi. Vit siggja, hvussu trossarnir hanga niður úr og ovasi til hegru fullvaksna kræklingar aldri á einum trossa